

Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių melodijos Kartenoje

Alfonsas Motuzas

Lietuvos edukologijos universitetas

Įvadas. Kařtena garsi savo 750 metų praeitimi. 2002 m. vasaros ekspedicijos metu surinkta medžiaga parodė, kad Kartena taip pat garsi ir Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio, arba Kalnų, maldų bei giesmių melodijomis, atliekamomis pučiamųjų muzikos instrumentų kapelos. Čia Kalnai yra gerbiami, puoselėjami, giedant ir grojant perduodami iš kartos į kartą. Taip pat pastebėtas unikalus senuosiuose maldynuose ir giesmynuose pateikiamų Kalnų giesmių melodijų persipynimas su naujosios redakcijos analogais – meldžiantis ir giedant iš naujųjų bažnytinių knygų, pučiamųjų muzikos instrumentų, kapela groja senąsias Kalnų melodijas.¹ Šis reiškinys ir iškėlė straipsnio autoriui tyrimo **tikslą** – remiantis katalikų leidiniuose publikuota istorine, etnologine, etnomuzikologine bei ekspedicijų metu surinkta medžiaga, atskleisti šią naujųjų ir senųjų Kalnų maldų ir giesmių melodikos persipynimo problemą Kařtenos apylinkėse.

Tyrimo **objektas** – Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldų ir giesmių muzikos melodika.

Tyrimo **metodai** – apklausos, aprašomasis, istorinis, retrospekcijos.

Tyrimo **uždaviniai**:

1) remiantis ekspedicijos medžiaga, aprašyti chronologinę Kařtenoje giedamų ir pakaitomis su pučiamaisiais instrumentais grojamų *Kalnų* maldų ir giesmių seką;
2) pagal galimybes atskleisti šių giesmių sukūrimo laikotarpį, paplitimo kelius ir kilmę.

Darbo **hipotezė** – Kartenos apylinkėse daugelį amžių veikia tam tikras kultūrinis faktorius, kuris, keičiantis laikams, neišbraukė iš žmonių atminties, kas jiems buvo šventa ir brangu, t. y. Kalnų muzikos melodikos. Šis faktorius – Kartenos liaudies pamaldumas.

Iš Žemaičių Kalvarijos Kalnų istorijos. Kalnai – tai devyniolikos kopylių ir dvidešimties stočių (vietų) Kryžiaus kelias, kuris apvaikščiojamas meldžiantis ir giedant tam skirtas maldas ir giesmes. Kalnai ne tik einami, lankant vietovės kalvose įrengtas kopyčias (Kryžiaus kelio vietas), bet ir giedami per šermenis bei mirusiųjų paminėjimus, taip pat gavėnios metu visose Žemaitijos kaimuose, o Didįjį Tridienį bei Velyknaktį – bažnyčiose. Kalnų maldų ir giesmių ištakos glūdi Žemaičių Kalvarijos šventovės susikūrimo istorijoje.

Kalnai įkurti ten, kur šiandien yra Žemaičių Kalvarijà. Senovėje ta vieta vadinta Gardaš. Garduose Žemaičių vyskupas Stanislovas Kiška apie 1619 m. ant Šv. Jono kalno pastatė kopyčią.² 1636 m. vyskupas Jurgis Tiškevičius medinę Gardų kopyčią padarė parapijos bažnyčia ir nustatė parapijos ribas, o

Straipsnis „Versmės“ leidyklai įteiktas 2003 03 06, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2012 03 20, pirmą kartą paskelbtas 2013 07 19 elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“, ISSN 2029–0799 visatekstėje svetainėje www.llt.lt.

¹ 2002 m. Kartenos vasaros ekspedicijos medžiaga, Šv. Antano religijos studijų institutas prie VDU KTF, Folkloro kabinetas, Kretinga, 2002. Nenumuruota.

² Kviklys B. Telšių vyskupija, Lietuvos bažnyčios, Chicago, 1980, t. 1, p. 367.

1637 m. pasikvietė iš Lenkijos dominikonus ir kairiajame Varduvo upelio krante ant kalnelio pastatė jiems vienuolyną. Tas pats vyskupas, remdamasis XVII a. Lenkijoje gyva Kryžiaus kelių praktika, Kristaus kančiai paminėti ir žmonių pamaldumui stiprinti ant Gardūs supančių kalnų įsteigė kalvarijas – Kryžiaus kelią – ir pastatė devyniolika koplytėlių. Jis pats, kaip teigia vyskupas Motiejus Valančius,

„apėjęs Gardų kalnus, pats išrinkęs vietą koplyčioms, išmatavęs ir suskaitęs žingsnius nuo vienos koplyčios iki kitos, kad būtų tokie atstumai, kokie yra Jeruzalėje. Pastaciūs koplyčias, jis pats, eidamas takais, nubarstęs juos žeme, parvežta iš Jeruzalės Kryžiaus kelio vietų.“³

Savo užrašuose 1642 m. Gardų kalnus su koplyčiomis vyskupas Jurgis Tiškevičius pavadino Naujaja Jeruzale. Vėliau tą vietą pradėta vadinti Žemaičių Kalvarija.

Įkūrus Žemaičių Kalvariją, anot Motiejaus Valančiaus, Žemaičių vyskupas Jurgis Tiškevičius vienam iš kunigų liepęs parašyti šiai šventovei apvaikščioti skirtų maldų ir giesmių.⁴ Tos pačios nuomonės laikosi ir kunigai Jonas Totoraitis⁵, Jonas Vaišnora⁶, literatūrologai Grigas Valančius⁷, Jurgis Lebedys⁸ bei kultūrologas Darius Kuolys⁹. Šio straipsnio autorius yra kitos nuomonės. Tą klausimą jis jau nagrinėjo savo habilitaciniame darbe „Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių apeiginiai papročiai: vietiniai savitumai ir kitų tautų lygiagretės“, monografijoje „Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika“ bei naujausioje publikacijoje „Lietuvos Kalvarijų Kryžiaus kelių giesmių literatūrinių ir muzikinių tekstų kilmė: vietos ar atneštinė tradicija?“, įrodydamas, kad tik keturių giesmių tekstai ir muzika yra vietinės kilmės, kita dalis šių maldų ir giesmių yra kilusios iš liturginių gavėnios giesmių, o kitų analogai atėjo iš svetur ir buvo pritaikyti Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus keliui apvaikščioti, tad jos nebuvo sukurtos specialiai Žemaičių Kalvarijos Kalnams.¹⁰

Tradicinis Kalnų meldimas ir giedojimas Kartenoje bei grojimas muzikos instrumentais. Medžiaga pateikiama remiantis 2002 m. vasaros ekspedicijos metu Kartenoje surinkta etnologine, etnomuzikologine ir informacine medžiaga. Ji saugoma Šv. Antano religijos studijų institute prie Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto.

Kartenoje Kalnai giedami bei grojami per šermenis, mirusiųjų paminėjimus, gavėnios metu namuose, o Velyknaktį – bažnyčioje. Šiandien tradiciškai Kalnai giedami iš naujų knygų, t. y. iš 1992 m. parengto ir išleisto „Liturginio maldyno“. Iš atminties pagiedama ir giesmių iš senųjų maldynų ir giesmynų. Pastebėta, kad Kartenoje Kalnų maldos ir giesmės giedamos bei grojamos antifoniškai. Giesmininkai pasidalija į dvi grupes – vyrų ir moterų. Paprastai abi jos turi vadovą – stipresnį ir aukštą

³ Valančius M. *Raštai*, Vilnius, 1972, t. 2, p. 121.

⁴ *Ten pat*, p. 300–301.

⁵ Totoraitis J. *Lietuvos Jeruzalė*, Marijampolė, 1937, p. 4.

⁶ Vaišnora J. *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 373.

⁷ Valančius Gr. *Žemaičių Didysis*, Brooklyn, 1978, d. 2, p. 92.

⁸ Lebedys J. *Senoji lietuvių literatūra*, Vilnius, 1977, p. 88.

⁹ Kuolys D. *Asmuo, tauta, valstybė, Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė istorinėje literatūroje*, Vilnius, 1992, p. 224–225.

¹⁰ Motuzas A. *Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika*, Kaunas, 2003; Lietuvos Kalvarijų Kryžiaus kelių giesmių literatūrinių ir muzikinių tekstų kilmė: vietos ar atneštinė tradicija? *Lituanistika*, Vilnius, 2011, t. 57, Nr. 1(83), p. 81–92.

balsą turintį giedotoją (vyrams vadovauja vyras, moterims – moteris). Vadovas užveda giesmę ir su prisijungusiais kitais vyrais gieda pirmojo posmo eilutę. Jei posmą sudaro dvi, keturios ar šešios eilutės, vyrai ir moterys dažniausiai keičiasi kas eilutę. Jei ne tik giedama, bet ir grojama, tai vyrai su vadovu užveda giesmę, antrą posmo dalį gieda moterys, o visą kitą posmelį groja dūdų orkestras, leisdamas giesmininkams pailsėti ir suteikdamas aplinkai sakralinį garsinį atspalvį.

Tradiciškai melstis, giedoti bei groti pradedama susėdus į bažnyčios suolus ar namuose prie stalo. Iš pradžių yra persišėgnojama, giedant paminimi mirusiųjų globėjų (patronų) vardai, pagiedojus „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“, giedamos ir grojamos giesmės „Marija, Marija“, „Vainikėlis“ (*karunka*) bei „Giesmė apie Mariją Magdalena“.

Po šių giesmių kalbama Kalnų išangos malda bei giedama giesmė „Broliai, atminkim“ (melodija – „Atmink, krikščioni“). Po maldos prie Pirmosios stoties (vietos) „Paskutinė vakariene“, kaip ir prie kiekvienos stoties, kalbami poteriai „Tėve mūsų“, „Sveika, Marija“, tik vietoje „Garbė Dievui Tėvui“ kalbama „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ Per šermenis vietoje žodžių „*pasigailėk mūsų*“ sakoma „*pasigailėk mirusiųjų*“. Po to giedama bei grojama. Prie Pirmosios stoties giedama ir grojama giesmė „Dieve, mūsų Sutvėrėjau“ (melodija – „Mokė ilgai“).

Antroji stotis – „Jėzus atsisveikina su savo Motina“. Čia atliekamos tokios pat apeigos kaip ir prie Pirmosios stoties, tik giedama ir grojama kita giesmė – „Jėzau brangiausias“ (melodija – „Atmink, krikščioni“).

Trečioji stotis – „Jėzus meldžiasi Alyvų sode“. Prie šios stoties giedama ir grojama giesmė „Viešpats labai nuliūdęs“ (melodija – „Jėzų Kristų Judošius“).

Ketvirtoji stotis – „Viešpats Jėzus suimamas“. Čia pasimeldus giedama ir grojama giesmė „Surištas virvėm Jėzus“ (melodija – „Jėzų Kristų Judošius“).

Penktoji stotis – „Prie Kedrono upelio“. Čia giedama ir grojama giesmė „Jėzų atvedė pas Aną“ (melodija – „Stovi Motina“).

Šeštoji stotis – „Pas Aną“. Atlikus visas tradicines apeigas, giedant ir grojant giesmę „Jau susirinko Taryba“ (melodija – „O žmogaus siela“), priartėjama prie septintosios stoties, kurioje yra dvi vietos: septintoji vieta – „Pas Kajafą“ ir aštuntoji – „Kalėjime“. Po maldų septintojoje vietoje vieną kartą giedama ir grojama „Kurs už mus kaltus kentėjai“*. Po to toje pačioje septintoje stotyje, tik aštuntoje vietoje („Kalėjime“), pasimeldus giedama ir grojama giesmė „Teismo Taryba“ (melodija – „Atmink, krikščioni“). Tęsiama aštuntąja stotimi arba devintąja vieta, – „Pas Pilotą“. Čia tradiciškai pasimeldus giedama ir grojama giesmė „Kai jau Pilotas“ (melodija – „Atmink, krikščioni“).

Devintoji stotis, arba dešimtoji vieta, yra „Pas Eroda“. Čia pasimeldus giedama ir grojama giesmė „Valandą trečią“ (melodija – „Atmink, krikščioni“).

Dešimtoji stotis, arba vienuoliktoji vieta, yra „Rotušėje“. Čia pasimeldus galima giedoti ar groti vieną iš dviejų siūlomų giesmių – „Kryžių sunkiausia“ („Atmink, krikščioni“) arba „Stovi Motina“. Taip siūloma naujuosiuose maldynuose.

Giedant ir grojant pasirinktą giesmę, pasiekiami vienuoliktoji stotis, arba dvyliktoji vieta, – „Jėzus susitinka savo Motina“. Sukalbėjus šiai vietai skirtą maldą ir atitinkamą skaičių poterių,

* Jei tekstas giedamas tos pačios giesmės melodija, ji straipsnyje nebuvo nurodoma. *Red. pastaba.*

giedant ir grojant giesmę „Kai Viešpats Jėzus“ (melodija – „Didi globėja“), pasiekama dvyliktoji stotis, arba tryliktoji vieta, – „Jėzus susitinka šventąją Veroniką“. Šioje vietoje tradiciškai pasimelde, giedodami ir grodami giesmę „Neša sau kryžių“ (melodija – „Atmink, krikščioni“), maldininkai pasiekia tryliktoją stotį, arba keturioliktoją vietą, – „Prie miesto vartų“. Prie šios stoties po tradicinių maldų pagiedojus giesmę „Valandą šeštą“ (melodija – „Atmink, krikščioni“), pasiekama keturioliktoji koplyčia, arba penkioliktoji vieta, – „Simonas Kirenietis padeda nešti kryžių“. Sukalbėjus šiai vietai skirtas maldas ir giedant bei grojant giesmę „Jėzus vaitojo“ (melodija – „Atmink sau, o siela“), prieinama penkioliktoji stotis, arba šešioliktoji vieta – „Jėzus parpuola trečią kartą“. Čia, sukalbėjus maldą ir poterius, galima giedoti bei groti giesmę „Viešpatie, Jėzau mieliausias“ (melodija – „O žmogaus siela“) arba „Jėzau Kristau maloniausias“ (melodija – „Jėzau Kristau maloniausias“). Šios giesmės rekomenduojamos naujuosiuose maldynuose.

Giedant ir grojant vieną iš šių giesmių, pasiekama šešioliktoji stotis, arba septynioliktoji vieta, – „Jėzų išvelka iš drabužių“. Po tradicinių maldų, tris kartus pagiedojus ir pagrojus giesmę „Kurs už mus kaltus kentėjai“, ateinama prie septynioliktosios stoties, arba aštuonioliktosios vietos, – „Jėzus kenčia ir miršta ant kryžiaus“.

Čia meldžiamasi kitaip. Šermenyse ši vieta vadinama „Ilgosios maldos“ vieta, ir ją sukalbėti turi vienas iš mirusiojo (-iosios) giminių. Visi atsistoja arba suklaupia. Po maldos kalbami treji arba penkeri poteriai už mirusiojo (-iosios) giminės mirusiųosius, meldžiamasi ir už patį mirusįjį ar mirusiąją. Po to vėl atsisėdama ir giedama bei grojama giesmė „Liekim ašaras visi“ (melodija – „Šviesa pasaulio viso“).

Aštuonioliktoji stotis, arba devynioliktoji vieta, yra „Jėzų laidoja“. Po tradicinių maldų naujieji giesmynai siūlo giedoti pasirinktinai vieną iš trijų giesmių: „Kniūbsčia žemėn pulkime“ (melodija – „Šviesa pasaulio viso“), „Mirdamas Tėvui save paaukoko“ (melodija – „Atmink, krikščioni“) arba „Krikščionio siela“ (melodija – „O žmogaus siela“). Po tradicinių maldų paskutiniojoje, devynioliktoje, stotyje, arba dvidešimtojoje vietoje, – „Šventojo Kryžiaus atradimas“ giedamos ir grojamos trys baigiamosios Kalnų giesmės: „Karalienė maloninga“, „Dangaus Karaliaus“ bei „Mieliausias Jėzau“.

Jas baigus, giedama ir grojama „Visų šventųjų litanija“. Globėjų (patronų) giesmėmis ir instrumentinės muzikos garsais paminimi mirusieji, už juos kalbami poteriai. Po to giedamos ir grojamos giesmės „O Angele, man skirtas“, „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ Taip maldininkai dar kartą pagerbia mirusiųosius. Kalnai baigiami giesme malda „Viešpaties Angelas“ ir tris kartus giedama bei grojama „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ Po to persižegnojama.

Meldimosi ir giedojimo šermenų Kalnuose apeigos formavosi ilgą laiką. Jų ištakos, matyt, siekia jėzuitų kovos su Reformacija Lietuvoje laikus. Kražių jėzuitas Jonas Jaknavičius 1639 m., jau po Žemaičių Kalvarijos įsteigimo, parašė ir išleido knygelę lietuvių bei lenkų kalbomis, kuria norėta supažindinti skaitytojus su poteriais, pamaldžiai apmąstyti Viešpaties Jėzaus kančią, ypač per laidotuves, giedant giesmes ir kalbant tai progai skirtas maldas.¹¹ Šiandien, neturėdami po ranka šios knygelės originalo, o tik remdamiesi enciklopediniais duomenimis, negalime detaliau analizuoti šių Kalnų apeigų formavimosi eigos.

¹¹X. Bractwo S. Ch. *Encykl. Kościelna, Sine lioko*, 1873, t. 2, p. 573.

Šios dalies aprašymas leidžia sudaryti lentelę, kuri akivaizdžiau atskleidžia Kartenoje meldžiamų, giedamų ir grojamų Kalnų maldų ir giesmių chronologinę eigą bei jų melodiką.

Eil. Nr.	Stoties arba vietos pavadinimas	Maldos arba giesmės pavadinimas	Maldos arba giesmės melodijos pavadinimas
1–6.	Ižanga	Patronų (globėjų) giesmė „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ (3 k.) Marija, Marija „Vainikėlis“ („Karunka“) „Sveika, Karaliene“ „Giesmė apie Mariją Magdalena“	Patronų (globėjų) giesmė „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ (3 k.) Marija, Marija „Vainikėlis“ („Karunka“) „Sveika, Karaliene“ „Giesmė apie Mariją Magdalena“
7.	Kalnų pradžios giesmė	„Broliai, atminkim“	„Atmink, krikščioni“
8.	„Paskutinė vakarienė“	„Dieve, mūsų Sutvėrėjau“	„Mokė ilgai“
9.	„Jėzus atsisveikina su savo Motina“	„Jėzau brangiausias“	„Atmink, krikščioni“
10.	„Jėzus meldžiasi Alyvų sode“	„Viešpats labai nuliūdęs“	„Jėzų Kristų Judošius“
11.	„Viešpats Jėzus suimamas“	„Surištas virvėm Jėzus“	„Jėzų Kristų Judošius“
12.	„Prie Kedrono upelio“	„Jėzų atvedė pas Aną“	„Stovi Motina“
13.	„Pas Aną“	„Jau susirinko Taryba“	„O žmogaus siela“
14.	„Pas Kajafą“	„Kurs už mus kaltus kentėjai“ (1 k.)	„Kurs už mus kaltus kentėjai“
15.	„Kalėjime“	„Teismo Taryba“	„Atmink, krikščioni“
16.	„Pas Pilotą“	„Kai jau Pilotas“	„Atmink, krikščioni“
17.	„Pas Erodą“	„Valandą trečią“	„Atmink, krikščioni“
18.	„Rotušėje“	„Kryžių sunkiausią“ arba „Stovi Motina“	„Atmink, krikščioni“, „Stovi Motina“
19.	„Jėzus susitinka savo Motiną“	„Kai Viešpats Jėzus“	„Didi globėja“
20.	„Jėzus susitinka šventąją Veroniką“	„Neša sau kryžių“	„Atmink, krikščioni“
21.	„Prie miesto vartų“	„Valandą šeštą“	„Atmink, krikščioni“
22.	„Simonas Kirenietis padeda nešti kryžių“	„Jėzus vaitojo“	„Atmink sau, o siela“
23.	„Jėzus parpuola trečią kartą“	„Viešpatie, Jėzau mieliausias“ arba „Jėzau Kristau maloniausias“	„O žmogaus siela“, „Jėzau Kristau maloniausias“
24.	„Jėzų išvelka iš drabužių“	„Kurs už mus kaltus kentėjai“ (3 k.)	„Kurs už mus kaltus kentėjai“
25.	„Jėzus kenčia ir miršta ant kryžiaus“	„Liekim ašaras visi“	„Šviesa pasaulio viso“
26.	„Jėzų laidoja“	„Kniūbsčia žemėn pulkime“, „Mirdamas Tėvui save paaukoko“ arba „Krikščionio siela“	„Šviesa pasaulio viso“; „Atmink, krikščioni“; „O žmogaus siela“
27–29.	„Šventojo Kryžiaus atradimas“	„Karalienė maloninga“, „Dangaus Karaliaus“, „Mieliausias Jėzau“	„Karalienė maloninga“, „Dangaus Karaliaus“, „Mieliausias Jėzau“
30–34.	Pabaiga	„Visų šventųjų litanija“, „O Angele, man skirtas“, „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“, „Viešpaties Angelas“, Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ (3 k.)	„Visų šventųjų litanija“, „O Angele, man skirtas“, „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“, „Viešpaties Angelas“, „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“

Iš lentelės akivaizdžiai matyti, kad per aptariamąsias apeigas trisdešimt keturios maldos ir giesmės giedamos bei grojamos dvidešimt dviem melodijomis.

Kyla klausimas – kokia šių maldų ir giesmių kilmė?

Kalnų maldų ir giesmių melodijų kilmė. Iš pateiktos lentelės matome, kad Kalnų giesmės yra giedamos ir grojamos šiomis melodijomis: „Patronų“ (Globėjų), „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“, „Marija, Marija“, „Vainikėlis“ (*Karunka*), „Sveika, Karalienė“, „Giesmė apie Mariją Magdalena“, „Broliai, atminkim“, „Mokė ilgai“, „Jėzų Kristų Judošius“, „Stovi Motina“, „O žmogaus siela“, „Kurs už mus kaltus kentėjai“, „Didi Globėja“, „Atmink sau, o siela“, „Jėzau Kristau maloniausias“, „Šviesa pasaulio viso“, „Karalienė maloninga“, „Dangaus Karaliaus“, „Mieliausias Jėzau“, „Visų šventųjų litanija“, „O angele man skirtas“ bei „Viešpaties Angelas“.

Pirmoji giesmė yra „**Patronų**“, lietuviškai „**Globėjų**“. Istoriniai šaltiniai byloja, kad viduramžiais Vakarų Europos šalyse išplito paprastų žmonių religinė apeiginė muzika (maldos ir giesmės), skirta mirusiųjų kultui. Iš Vakarų Europos per Lenkiją šis kultas pasiekė Lietuvą. XVI–XVII a. Lenkijos karalystėje, kartu ir Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, mirusiųjų pagerbimo apeigų papročius propagavo įvairių vienuolynų ordinaai bei brolijos. Viena pirmųjų tokių brolijų Lietuvoje 1634 m. veikė Vilniuje ir buvo pasivadynusi Šv. Juozapo Arimateičio brolija. Ji rūpinosi visų mirusiųjų krikščionišku palaidojimu, įvairių šermeninių apeiginių papročių, maldų ir giesmių kūrimu bei jų propagavimu. Viena tokių maldų giesmių buvo ir „Patronai“.¹²

Apie maldą giesmę „**Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!**“ plačiau rašoma prie maldos giesmės „Viešpaties Angelas“.

Giesmės „**Marija, Marija**“ melodija yra parašyta lietuvių muziko (vargonininko), kompozitoriaus ir dirigento Česlovo Sasnausko apie 1913 m.¹³ Šiandien ji yra tapusi katalikiškosios Lietuvos himnu.

Kita giesmė ir jos melodija – „**Karunka**“ arba „**Vainikėlis**“. Tai septynių Marijos skausmų ir džiaugsmų vainikėlis, arba *karunka*. Į Lietuvą ji atėjusi iš Lenkijos (parašyta pranciškono Vladislovo iš Gielnowo).¹⁴ Reikia manyti, kad giesmė pirmiausia pasigirdo pranciškonų ir bernardinų bažnyčiose, iš kur ir paplito po Lietuvą. Iš pradžių minimi septyni Marijos skausmai, kuriuos ji iškentėjo, bei išvardijami septyni Marijos džiaugsmai. Kada „*Karunka*“ išversta į lietuvių kalbą, sunku nustatyti, bet tikriausiai ne anksčiau kaip XVII a. Autorius galėjo būti ir jėzuitas, nes ji pirmą kartą rasta 1726 m. P. Šrubauskio giesmyne „Balsas Szirdies pas Wieszpati Diewa, Panna Szwencziausia ir Jo Szwentus Danguy Karaliaujenczius szaukanczios par giesmes“.

„**Sveika, Karaliene**“ yra viena iš seniausiai lietuvių kalba spausdintų maldų giesmių Marijos garbei. Jos vertimas yra paimtas iš maldos giesmės „*Salve, Regina*“, randamos 1595 m. Mikalojaus Daukšos katekizme. Po 10 metų nežinomas autorius iš naujo išvertė tą pačią giesmę.

Kun. Jono Vaišnoros teigimu, ši malda nuo senų laikų buvo paplitusi tarp lietuvių, juolab kad dominikonų buvo giedama kaip malda už mirusiuosius

¹²*Droga Kryżowa*, opr. ks. Jerzy Kopeć, Poznań, 1987, p. 41–42.

¹³*Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1961, t. 26, p. 517.

¹⁴Kantak K. *Bernardiny Polsci*, Lwów, 1933, t. 1, p. 131.

per gedulingas pamaldas ir laidojant.¹⁵ Dominikonų pavyzdžiu pasekė ir kitos Lietuvos bažnyčios. Laikui bėgant, maldos giesmės „Sveika, Karaliene“ giedojimas po gedulingų pamaldų ir per šermenis tapo visuotinas. Vienuoliai, žinoma, giedojo lotyniškai. Atrodo, kad nei M. Daukšos, nei nežinomo autoriaus vertimai plačiau liaudyje nepaplito dėl sudėtingo „Salve, Regina“ vertimo ir eiliavimo. Užtat jau viename seniausių, ką tik minėtame P. Šrubauskio giesmyne „Balsas Szirdies...“, randama „Giesmė apie Paną szvencziausią už duszias czysciuje esanczias arba Salve Regina etc“. Ekspedicijų šaltiniai liudija, kad ši giesmė malda Kartenoje buvo itin dažnai giedama ir per šermenis, ir kapuose, laidojant mirusįjį.¹⁶ Vadinasi, ji yra dominikoniškosios kultūros reliktas, atėjęs iš Žemaičių Kalvarijos bažnyčios bei laidotuvių papročių ir tapęs liaudies pamaldumo tradicija.

Viena iš giesmių, datuojamų XVII a., yra „**Giesmė apie Mariją Magdalena**“. Šiandien ji priskiriama prie šermeninių giesmių apie Jėzų ir Mariją. Lenkų liturginiame giesmyne ji įdėta skyriuje „Giesmės šventiesiems“. Ekspedicijų medžiagoje ir bažnytinėje literatūroje aptikti žinių, kad ji būtų giedama Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio apvaikščiojimo procesijose arba maldininkų kelionėse, nepavyko. Vadinasi, tai tikrai šermeninė Kalnų giesmė.

Giesmės „**Broliai, atminkim**“ ištakos – lenkų pranciškonų kultūroje. Tekstą jai parašė bernardinai Jokūbas Wujekas XVI a., o melodiją pirmą kartą pateikė kun. Mykolas Mioduševskis 1838 m.¹⁷ Ši giesmė įdėta jau pirmajame lietuviškame Saliamono Mozerkos Slavočinskio 1646 m. išleistame giesmių rinkinyje „Giesmes Tikieimuy Katholickam pridiarancias“. ¹⁸ Beje, giesmynas dedikuotas vyskupui Jurgiui Tiškevičiui. Aptariamoji giesmė priskiriama prie gavėnios laiku giedamų gaudulingų giesmių. Jos autentiškas tekstas yra labai ilgas, todėl XIX a. pradžios redaktoriai ar sudarytojai ją padalijo į aštuonias giesmes: „Jėzau brangiausias“, „Teismo Taryba“, „Kai jau Pilotas“, „Valandą trečią“, „Kryžių sunkiausia“, „Neša sau kryžių“ „Valandą šeštą“ bei „Mirdamas Tėvui save paaukojo“. Tekstu ir melodija jos pratęsia giesmę „Broliai, atminkim“.

Kalnuose giedama giesmė „**Mokė ilgai**“ neaptinkama nei lenkiškuose, nei S. M. Slavočinskio giesmynuose. Ji užfiksuota tik 1681 m. išleistoje dominikono Jurgio Kasakovskio maldaknygėje „Rožancius Szwęciausios Marijos Pannos [...]“. Ši giesmė greičiausiai jo paties ir yra sukurta.

Giesmių „**Jėzų Kristų Judošius**“ ir „**Kurs už mus kaltus kentėjai**“ autoriumi yra laikomas pranciškonas Vladislavas iš Gielniovo [+1505 m.].¹⁹ Šios giesmės jau XVII a. buvo išverstos iš lenkų kalbos ir giedamos Lietuvos bernardinų bažnyčiose²⁰ gavėnios metu. Tai patvirtina jau mūsų minėtas S. M. Slavočinskio giesmynas. Melodijų autorius, anot lenkų tyrinėtojų, yra pranciškonas J. Surzynskis.²¹

Garsaus himno „Stabat Mater“ autorius yra taip pat pranciškonų kompozitorius Jacopane da Todi (kiti mano, kad šio kūrinio autorius yra šv. Bonaventūras). Lietuvą ši giesmė pasiekė pavadinta „**Stovi Motina**“ su daugybe

¹⁵ Vaisnora J. *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 158–159.

¹⁶ Minėtoji vasaros ekspedicijos medžiaga.

¹⁷ Motuzas A. Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių kilmė, *Tiltai*, 1997, Nr. 2, p. 10.

¹⁸ Slavočinskis S. M. *Giesmės*, parengė J. Lebedys, Vilnius, 1958, p. 133–163.

¹⁹ Vaisnora J. *Marijos garbinimas Lietuvoje*, p. 173.

²⁰ Komorowo J. *Memoriale Ordinis Fratrum Minorum, Monumenta Poloniae Historica*, Warszawa, 1961, t. 5, p. 258.

²¹ Motuzas A. *Ten pat*, p. 10.

melodijų variantų. Ji spausdinta ir S. M. Slavočinskio giesmyne (priskiriama prie giesmių „Apie kančią Viešpaties Jėzaus“).

Giesmė „**O žmogaus siela**“, be S. M. Slavočinskio giesmyno, randama ir minėtoje Jurgio Kasakauskio maldaknygėje bei Žemaičių Kalvarijos dominikonų išleistame giesmyne „Giesmes ape szwęciausy Panna Marya par storony wiena kuniga N. W. zokona szwęta Dominika Kalwaryjos Ziamayciu Klosztoriaus iszdrukawotas 1765“.²² Lenkų muzikologijos šaltiniai šią gavėnios giesmę kildina iš XVI amžiaus.²³

Istorinių žinių apie giesmę „**Didi Globėja**“ aptikti nepavyko. Vienintelis faktologinis liudijimas yra tai, kad ji priklauso kalvarijų tipo giesmėms ir yra skelbta Lenkijos „Kalwaria Zebrzydowska“ maldyne, kur priskiriama prie Kryžiaus kelio apvaikščiojimo giesmių.²⁴

Kitų Kalnų giesmių – „**Atmink sau, o siela**“ ir „**Šviesa pasaulio viso**“ – tekstų ir melodijų autorystę drįstame priskirti jėzuitų vienuolijai, remdamiesi duomenimis, kad jėzuitai giesmių mokė laudį, ypač skatino jas giedoti laidotuvių metu. Galbūt vienos iš šių dviejų giesmių autorius galėtų būti jėzuitas Jonas Gruževskis (†1646 m.), kilęs iš Žemaitijos. Jis sakė pamokslus ir globojo minėtą jėzuitų „Kristaus laidotuvių“ broliją.²⁵ Kitos giesmės autorius gali būti jėzuitas Jokūbas Paškevičius (†1657 m.), daugelį metų dirbęs Žemaitijoje ir Kurše kaip misionierius, mokęs kaimiečius giedoti savo lietuviškai parašytas giesmes apie Kristaus gyvenimo paslaptis ir Mariją.²⁶

Viena seniausių ir šiandien dar tarp senų žmonių populiariausia gavėnios giesmių – „**Jėzau Kristau maloniausias**“. Jos tekstas parašytas pranciškono Abrahamo Rožniatowskio 1610 m.²⁷

Tai rodo, jog jėzuitų pastangos, kad katalikai būtų laidojami su giesmėmis ir maldomis, nenuėjo veltui. Jų dėka ši giesmė ir šiandien yra giedama per šermenis visame Žemaičių krašte.

Baigiamosios Kalnų giesmės – „**Karalienė maloninga**“, „**Dangaus Karaliaus**“ ir „**Miliausias Jėzau**“. Kun. Jonas Vaišnora teigia, kad dvi iš jų („Karalienė maloninga“ ir „Dangaus Karaliaus“) yra sukurtos Žemaičių Kalvarijos vietos dominikonų.²⁸ Tyrinėjant senuosius giesmynus ir maldynus, šios dvi giesmės pirmą kartą randamos tik 1856 m. pasirodžiusioje maldų knygoje „Naujas Auksa Altorius“. Tai buvo 1786 m. išspausdintos lenkiškos maldaknygės „Złoty oltarzyk“ vertimas. Pagrindu buvo paimta lenkiška maldaknygė, į kurią ištaisai įterpti visi dominikono Jurgio Kasakauskio parengti rožiniai ir Kalvarijos Kalnų giesmės. Šiame kun. Kazimiero Prialgausko parengtame leidinyje pirmą kartą randamos dvi naujos mūsų nagrinėjamos baigiamosios giesmės. Maldynas buvo ne tik kaip liturginių apeigų bažnyčioje vadovas, bet ir atliekant bendruomenines apeigas per kalendorines šventes namuose, per laidotuves, arba šermenis, bei individualiai meldžiantis. Galime drąsiai teigti, kad tuo metu Žemaitijoje egzistavo pa-

²²Vaišnora J. *Marijos garbinimas Lietuvoje*, p. 186.

²³Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, Kraków, 1994, p. 127.

²⁴Chadam A. *Śpiewnik Kalwaryjski*, Kalwaria Zebrzydowska, 1984, p. 213–214.

²⁵Rostowski S. *Lituanicarum Soc. Iesu historiarum libri decem*, Sine lioko, 1877, p. 341.

²⁶Kleintjens J. *Latvijas Vestures Avoti Jezuitu Ordena Archivos*, Rīga, 1940, t. 1, p. 469.

²⁷Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, Kraków, 1994, p. 113.

²⁸Vaišnora J. *Marijos garbinimas Lietuvoje*, p. 194.

protys per šermenis giedoti ir melsti Kalnus. Nenuostabu, kad pirmiausia tos giesmės ir buvo skirtos ne apvaikščioti Kalnus, o giedoti per šermenis, meldžiantis už mirusiuosius, giesme paminint ir pagarbinant Žemaičių Kalvarijos bažnyčios altoriuje esantį stebuklingąjį Švč. Mergelės Marijos paveikslą.

Lietuvos Bažnyčios istorija liudija, kad spaudos draudimo laikotarpiu, kai carinė Rusija 1889 m. uždarė Žemaičių Kalvarijoje veikusį dominikonų vienuolyną, minėtos dvi giesmės buvo paskutinis šios vienuolijos indėlis į Žemaitijos Kalnų kultūrą.²⁹

Trečia baigiamoji Kalnų giesmė „*Miliausias Jėzau*“ užfiksuota 1872 m. pasirodžiusiame Serafino Kušelevskio maldyne „*Aukso Altorius, arba šaltinis dangiškų skarbų*“. Jis skirtas supažindinti šv. Pranciškaus tretininkus su regula, šventėmis, laidotuvių apeigomis, maldomis ir giesmėmis. Tarp jų yra ir Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelias su trimis baigiamosiomis giesmėmis.³⁰ Caro valdžiai uždraudus spaudą lietuvių kalba, šį lietuvišką maldyną naudojo ne tik pranciškoniai tretininkai, bet ir visi kiti tikintieji. Iš jo buvo giedama ir namuose, ir vienintelėje viešojo vietoje (procesijos į Kalnus buvo uždraustos), kur buvo leidžiama lietuvių kalba – bažnyčioje. To laikmečio politinė situacija sudarė sąlygas klestėti privačiai giedojimo praktikai – namuose ir bažnyčioje, o vienuolynų (ne tik pranciškonų ar dominikonų) muzikinė veikla, kaip ir liturginė praktika, buvo sustabdyta.

Istorikas Viktoras Gidžiūnas viename savo darbų apie pranciškonus tretininkus rašo, kad,

*„sekdamas vyskupu Motiejumi Valančiumi, jo darbą tęsė kun. M. Sidaravičius, kuris 1879 metais naujai paruošė prieš tai išleistą „Šaltinį“. Ši maldaknygė įsteigta ypatingai dėl Lietuvos tretininkų ir tretininkų ne tik dėl maldaknygės, bet ir dėl visokeriopų pasimokymų apie trečiąją įstatymą Šv. Pranciškaus iš Asyžio. Su tąja S. Kušelevskis ir kunigas M. Sidaravičius atsiekė tą, ko jiedu daugiausia troško: idant visoje Lietuvoje, o ypač Žemaičių šalyje, patraukti tretininkus ir tretininkes prie platinimo knygelių po kaimus ir miestelius“.*³¹

Viena būdingiausių tretininkų giesmių, išspausdintų „Šaltinyje“, yra „*Miliausias Jėzau*“, skirta Žemaičių Kalvarijos Kalnams. Jos paskirtis ir šaltiniai liudija, kad tretininkai, rusų valdžiai uždraudus organizuoti maldininkų keliones į Šiluvą ir Žemaičių Kalvariją, palaikė krikščioniškus papročius.³² Vadinas, Šv. Pranciškaus trečiasis ordinas Žemaitijoje taip pat prisidėjo prie jų puoselėjimo.

Pažvelgę šiek tiek į priekį, matome, kad Žemaičių Kalvarijos dominikonų pastoralinę ir kultūrinę veiklą perėmė šv. Pranciškaus tretininkai. Turbūt jie ir bus šios giesmės autoriai, nes panaši giesmė yra vieno žymiausių Lietuvoje pranciškonų kompozitorių tėvo Vincento Valmiko (Vilmikio). (1778–1836), daugelio giesmių autoriaus, išleistame giesmyne „*Giesmės nobažnos*“. 1823 m. šis giesmynas pavadintas „*Kantyczkos žemaj-tyszkos*“. Jis susilaukė devynių laidų.

²⁹Vasiliūnienė D. Žemaičių Kalvarija, *Liaudies kultūra*, 1994, Nr. 1, p. 29–34.

³⁰*Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1953, t. 1, p. 134.

³¹Gidžiūnas V. *Trečiasis Šv. Pranciškaus ordinas*, Brooklyn, 1971, p. 99.

³²*Ten pat*, p. 101–103.

Kai rusų cenzūra ėmė „Kantičkas žemaitiškas“ persekioti, ten sudėtos giesmės buvo išmėtytos po įvairius maldynus. Taigi visiškai galėjo būti, kad ši pranciškoniškos kilmės giesmė rado sau vietą tarp baigiamųjų Kalnų giesmių, taip suformuodama naują Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio giesmių redakciją (žr. lentelę).

„Visų šventųjų litanijos“ atsiradimas siejamas su IV a. pabaiga, kitaip tariant, su Sirijos Antiochijoje gyvenusio šv. Jono Chrizostomo laikais, kai maldos metu bendruomenė atsiliepdavo maldavimu „Kyrie, eleison“. Vakaruose panašiai buvo meldžiamasi per Velykų apeigas. Milano liturgijoje litanija kalbama Gavėnios sekmadieniais. Senose Ispanijos liturginėse knygose taip pat yra litanijų. Šv. Benedikto vienuolyno regula liepia litanija užbaigti kiekvieną Valandų Liturgijos valandą. Popiežiaus Gelazijaus (†1496 m.) apeigynas turi panašius maldavimus, kurie pavadinti „Orationes sollemnes“. Manoma, kad šių maldų praktikos pagrindu atsirado „Visų šventųjų litanija“, kurios pavyzdžiu buvo sukurtos vėlesnės ir šandien žinomos litanijos. Šią litaniją procesijų metu Romoje giedodavo maldininkai, ji tapo neatskiriama svarbiausių konsekracijų dalimi per Velykų vigiliją, krikšto apeigas, kunigų ir diakonų šventimus, iškilmingų vienuoliškų išadų metu, per bažnyčios pašventinimo apeigas.³³ Paskutinį jos variantą nustatė popiežius Pijus V (1566–1572) ir nurodė, kad giedoti ją reikia per laidotuves.³⁴ Reikia manyti, kad ši litanija Lietuvoje buvo žinoma jau pirmaisiais krikščionybės amžiais, o pateko čia per vieną iš vienuolijų. Tai galėjo padaryti pranciškonai ir dominikonai, kurie Lietuvoje ypač puoselėjo šventųjų kultą.

Norėdami apibūdinti giesmę „**O Angele, man skirtas**“, turime istorijos puslapius atversti 100 metų atgal. Šios giesmės teksto autorius, remiantis „Liturginiu maldynu“, yra prelatas Aleksandras Dambrauskas-Jakštas.³⁵ Ekspedicijos medžiaga liudija, kad ji buvo labai dažnai giedama per šermenis, taip pat ir per mirusiųjų atminimus ar paminėjimus. A. Dambrauskas-Jakštas šią giesmę skyrė Angelui Sargui. Laikui bėgant, ji buvo priskirta prie „Giesmių šventiesiems“, o jos melodija – liaudies.

Kalnai baigiami maldomis giesmėmis „**Viešpaties Angelas**“ ir „**Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!**“ Lietuvoje nuo senų laikų buvo galima stebėti nepaprastą reginį, kai kaimeliuose ir miesteliuose tris kartus per dieną buvo skambinama bažnyčių varpais, o pakeleivingi ir vietiniai žmonės, išgirdę varpo garsus, nusiimdavo kepures ir kalbėdavo maldą „Viešpaties Angelas“. Šį paprotį Žemaitijoje įvedė nenuilstantis ir visur mus savo dvasia lydintis vyskupas Jurgis Tiškevičius, kuris 1636 m. vykusiam Žemaičių vyskupijos sinode, kaip teigia vysk. Motiejus Valančius,

*„įvedė įstatymą Grigaliaus XIII, kad visose katalikų bažnyčiose auštant, per pietus ir brėkstant poteriams skambintų, priėmė ir žmonėms apskelbė [...]. Dar užsakė kiekvieną žmogų, tais atvejais dienos būvyje kalbant Angelo pasveikinimą, gaunant 40 dienų atlaidų“.*³⁶

Kaip liudija istoriniai šaltiniai, iš Lenkijos į Lietuvą pranciškonų ir dominikonų vienuolijų dėka atėjo paprotys po vakarinio „Viešpaties Angelo“ skambinimo dar maždaug per vienos „Sveika, Marija“ maldos laiko tarpą suskambinti devynis

³³Kajackas A. *Bažnyčia liturgijoje*, Vilnius, 1997, p. 97–98.

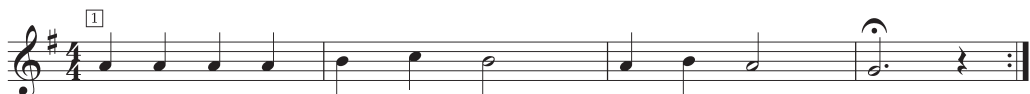
³⁴*Lexikon für Theologie und Kirche*, Verlag Herder Freiburg, 1957, t. 1, p. 350.

³⁵*Liturginis maldynas*, 1992, p. 607–608.

³⁶Wolonczewskis M. *Žemajtiu Wiskupiste*, Wilniuj, 1848, t. 1, p. 237.

Vainikėlis (*Karunka*)

Sveika, Karaliene

Giesmė apie Mariją Magdaleną

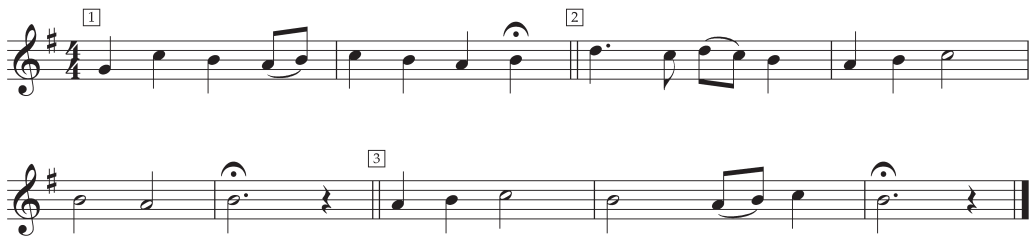
Mokė ilgai

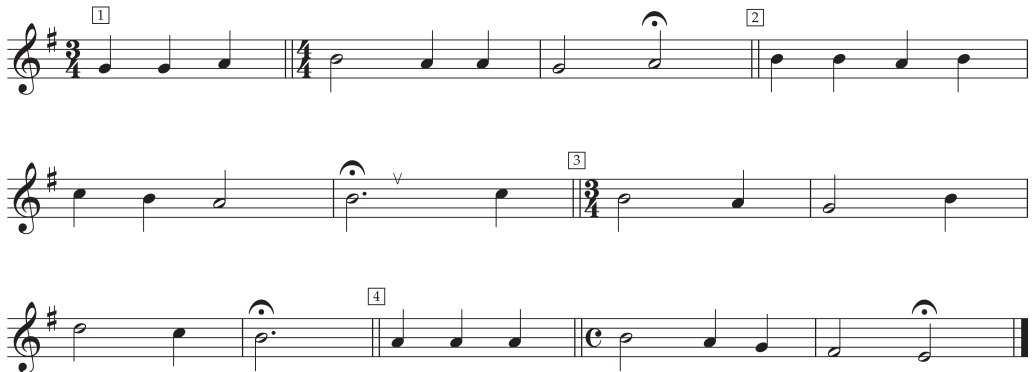
Jėzų Kristų Judošius

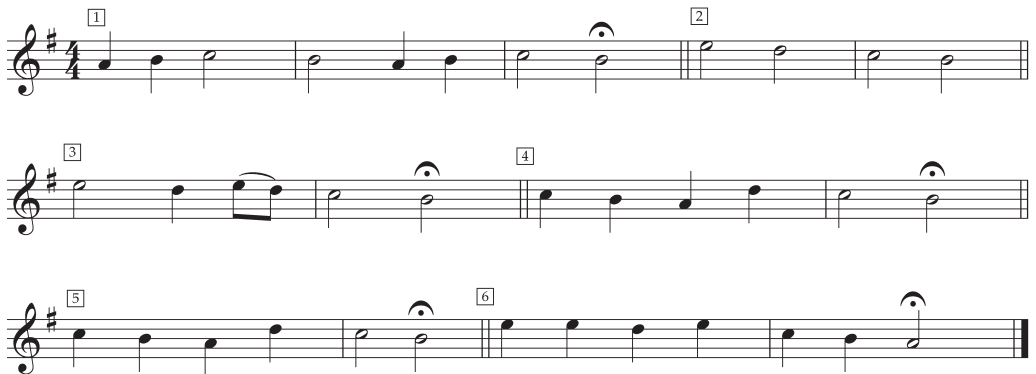
Stovi Motina

O žmogaus siela

Kurs už mus kaltus kentėjai

Didi Globėja

Musical score for 'Kartena' in G major, 3/4 time. The score consists of three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. It contains a half note G4, a half note A4, and a double bar line with a '2' above it. The second staff continues with a quarter note B4, a quarter note C5, a quarter note D5, a quarter note E5, a quarter note D5, a quarter note C5, a quarter note B4, and a quarter note A4. The third staff continues with a quarter note G4, a quarter note F#4, a quarter note E4, a quarter note D4, and a quarter note C4.

Atmink sau, o siela

Musical score for 'Atmink sau, o siela' in G major, 3/4 time. The score consists of two staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. It contains a quarter note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, a quarter note C5, a quarter note D5, a quarter note E5, a quarter note D5, a quarter note C5, a quarter note B4, and a quarter note A4. The second staff continues with a quarter note G4, a quarter note F#4, a quarter note E4, a quarter note D4, a quarter note C4, a quarter note B3, a quarter note A3, and a quarter note G3.

Jėzau Kristau maloniausias

Musical score for 'Jėzau Kristau maloniausias' in G major, 4/4 time. The score consists of three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. It contains a half note G4, a half note A4, a half note B4, a half note C5, a half note D5, a half note E5, a half note D5, a half note C5, a half note B4, and a half note A4. The second staff continues with a half note G4, a half note F#4, a half note E4, a half note D4, a half note C4, a half note B3, a half note A3, and a half note G3. The third staff continues with a half note G4, a half note F#4, a half note E4, a half note D4, a half note C4, a half note B3, a half note A3, and a half note G3.

Šviesa pasaulio viso

Musical score for 'Šviesa pasaulio viso' in G major, 4/4 time. The score consists of two staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. It contains a half note G4, a half note A4, a half note B4, a half note C5, a half note D5, a half note E5, a half note D5, a half note C5, a half note B4, and a half note A4. The second staff continues with a half note G4, a half note F#4, a half note E4, a half note D4, a half note C4, a half note B3, a half note A3, and a half note G3.

Dangaus Karaliaus

Musical score for 'Dangaus Karaliaus' in G major, 3/4 time. The score consists of three staves. The first staff contains measures 1-4, with a first ending bracket over measures 1-2 and a second ending bracket over measures 3-4. The second staff contains measures 5-8, with a first ending bracket over measures 5-6 and a second ending bracket over measures 7-8. The third staff contains measures 9-10, with a first ending bracket over measure 9 and a second ending bracket over measure 10.

Miliausias Jėzau

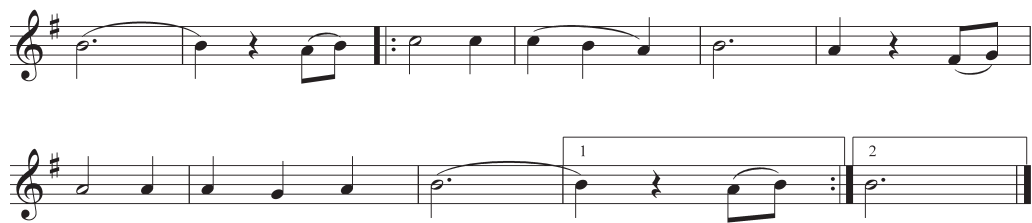
Musical score for 'Miliausias Jėzau' in G major, 4/4 time. The score consists of four staves. The first staff contains measures 1-4, with a first ending bracket over measures 1-2 and a second ending bracket over measures 3-4. The second staff contains measures 5-8, with a first ending bracket over measures 5-6 and a second ending bracket over measures 7-8. The third staff contains measures 9-12, with a first ending bracket over measures 9-10 and a second ending bracket over measures 11-12. The fourth staff contains measures 13-14, with a first ending bracket over measure 13 and a second ending bracket over measure 14.

Visų Šventųjų litanija

Musical score for 'Visų Šventųjų litanija' in G major, 6/8 time. The score consists of one staff containing measures 1-6. The first staff contains measures 1-6, with a first ending bracket over measures 1-2, a second ending bracket over measures 3-4, and a third ending bracket over measures 5-6.

O Angele man skirtas

Musical score for 'O Angele man skirtas' in G major, 3/4 time. The score consists of one staff containing measures 1-8.

Viešpaties angelas

Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!

Peržvelgę šių giesmių melodijas, pastebime, kad jos tarpusavyje skiriasi tam tikrais melodikos ir ritmikos bruožais. Tik keletas giesmių melodijų yra beveik tapačios. Tai rodo bendrą jų kilmę.

Jos visos atitinka tokius liaudiškumo kriterijus, kaip žodinė perdavimo forma, anonimiškumas, variantiškumas, ryšys su apeigomis ir kultu. Šie veiksniai lėmė jų ilgaamžiškumą. Giesmių sąsajos su konkrečiomis apeigomis bei religiniais papročiais yra tokios stiprios ir natūralios, kad kartu su papročiais gali išnykti ir su jais susijusios giesmės.

Išvados. Atliktas tyrimas leidžia teigti šias išvadas:

pirma, Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldyną-giesmyną Kartenoje sudaro trisdešimt keturi maldų ir giesmių tekstai, iš kurių dvidešimt yra vertimai iš lenkų ir lotynų giesmių tekstų;

antra, Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldyną-giesmyną Kartenoje sudaro trisdešimt keturi maldų ir giesmių tekstai, kurie giedami bei grojami dvidešimt dviem melodijomis;

trečia, Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldyno-giesmyno Kartenoje maldų ir giesmių dvidešimt dviejų melodijų muzikinė kilmė didesne dalimi yra lenkiškų giesmių sekimai. Tik keturios yra Žemaičių krašto vietinės kilmės.

Išvados pagrindžia darbo pradžioje išsikelta hipotezė, kad Kartenos apylinkėse daugelį amžių veikia tam tikras kultūrinis faktorius, kuris, keičiantis laikams, neišbraukė iš žmonių atminties, kas jiems buvo šventa ir brangu, t. y. Kalnų muzikos melodikos.

Straipsnis numatomas spausdinti „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Kartena“ (vyr. redaktorius ir sudarytojas *Virginijus Jocys*).

Straipsnio kalbos redaktorius *Albinas Masaitis*, korektorė *Rasa Kašėtienė*, anglų k. redaktorius, vertėjas *Aloyzas Pranas Knabikas*.

Straipsnis vertintas ne mažiau kaip dviejų mokslininkų ekspertų.

Straipsnio priedai skelbiami atskirai tam skirtuose leidinio skyriuose:

1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

Nurodymai dėl straipsnių naudojimo (citavimo): Skelbiant ar bet koku būdu panaudojant bet kurį elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ svetainės www.llt.lt straipsnį ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ visą nesutrumpintą pavadinimą, jo tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerį ISSN 2029-0799, interneto svetainės www.llt.lt pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data).